

„FAJFERICA“
UDRUGA UZGAJIVAČA CRNE SLAVONSKE SVINJE SLAVONIJE, BARANJE I ZAPADNOG SRIJEMA
Vukojevci, Kralja Tomislava 106, tel/fax: 031/697-269, mob: 099/6870-920, OIB:26009987828 PBZ 2340009-1110502568

Uzgojni program i ciljevi djelovanja Udruge

Osijek, prosinac 2012. god.

1. Ishodište Uzgojnog programa

1.1. *Analiza trenutnog stanja*

- Utvrditi brojno stanje svih kategorija svinja crne slavonske pasmine kod članova udruge.
- Na temelju toga načiniti vlastitu bazu podataka, kompatibilnu s bazom HPA.

1.2. *Uzgojni ciljevi*

Osnovni cilj:

- **Očuvanje i oplemenjivanje** crne slavonske pasmine svinja

Ostali ciljevi:

- Utvrđivanje stupnja genetske „čistoće“ pasmine temeljem molekularno-genetske analize DNK
- Stvaranje nukleus stada rasplodnih krmača i nazimica
- Odabir uzgojno valjanih nerastova prema kriterijima propisanim Uzgojnim programom
- Proizvodnja rasplodnih nazimica F1 generacije koje će biti temelj komercijalne proizvodnje
- Proizvodnja prasadi odgovarajuće klase za tržište
- Proizvodnja tovnih svinja odgovarajuće tjelesne težine za proizvodnju tradicionalnih proizvoda od svinjskog mesa
- Ujednačavanje proizvodnih uvjeta (smještaj, hranidba)

1.3. *Selekcijski ciljevi*

- Odabir za rasplod isključivo muških i ženskih grla koja zadovoljavaju selekcijske kriterije definirane Uzgojnim programom

1.4. *Metode popravljanja populacije*

- Primjena odgovarajućih metoda križanja unutar pasmine (uzgoj u čistoj krvi) te izvan pasmine (melioracijsko križanje) u svrhu popravljanja proizvodnih i reproduktivnih svojstava crne slavonske svinje, uz obvezu očuvanja njenih morfoloških i kvalitativnih svojstava.

2. Provedba Uzgojnog programa

2.1. *Označavanje svinja*

- Izvršiti označavanje rasplodnih životinja na način koji će u svakom trenutku omogućiti **točno i jednostavno** utvrđivanje identiteta svake životinje
- Označavanje rasplodnih životinja obavljat će se žigosanjem u predjelu buta s lijeve strane pomoću tekućeg dušika ili suhog leda u kombinaciji s apsolutnim alkoholom. Cilj ovakvog načina obilježavanja je uništavanje crnog pigmenta kako bi na mjestu žiga rasla bijela dlaka i broj bio dobro vidljiv. Ostale kategorije svinja obilježavat će se markicama.
- Mikročip ili markice najnovije generacije koje su otporne na mehanička oštećenja

2.2. *Utvrđivanje genetske čistoće crne slavonske pasmine svinja*

- Uzimanje uzorka krvi ili tkiva (koža, dlaka)
- Izolacija DNK

- Umnožavanje fragmenta DNK metodom lančane reakcije polimerazom (PCR) uz korištenje odgovarajućih početnica (primera) – MERL1, EPIG1, EPIG2, EPIG3 (Margeta et al., 2010.)
- Digestija umnoženog produkta pomoću restrikcijskih endonukleaza *BspHI*, *AccII* i *CfrI*.
- Utvrđivanje crnih genotipova svinja analizom restrikcijskih produkata na agaroznom gelu

2.3. Formiranje nukleus stada

- Odabrati nazimice i krmače kojima je utvrđen crni genotip, a koje zadovoljavaju selekcijske kriterije propisane Uzgojnim programom
- Odabrati nerastove crnog genotipa koji zadovoljavaju selekcijske kriterije propisane Uzgojnim programom
- Utvrditi stupanj srodstva između odabranih plotkinja i nerastova (HPA) i temeljem toga načiniti shemu sparivanja
- Sparivati nerastove i plotkinje koji imaju najmanji udio srodstva
- Osigurati bređim plotkinjama kontrolirane uvjete smještaja, propisane Uzgojnim programom

2.4. Multiplicirajuća stada

- Odabrati žensku i mušku prasad koja zadovoljava selekcijske kriterije propisane Uzgojnim programom za nazimice i nerastove F1 generacije
- Utvrditi stupanj srodstva između F1 nazimica i nerastova (starih i mladih)
- Izvršiti sparivanje prema shemi načinjenoj na temelju utvrđenog stupnja srodstva
- Tijekom zadnje trećine bređosti, kao i za vrijeme prasenja i dojnog razdoblja, osigurati kontrolirane uvjete smještaja, propisane Uzgojnim programom

2.5. *Komercijalna stada*

- Potomke križanaca F1 generacije nazimica koristiti za proizvodnju prasadi do 25 kg kao i za tov do odgovarajućih završnih težina
- Za obje kategorije svinja potrebno je osigurati uvjete držanja propisane Uzgojnim programom

2.6. *Osvježavanje krvi*

- Zbog relativno male uzgojne populacije svinja crne slavonske pasmine javlja se problem visokog stupnja uzgoja u srodstvu. Zbog toga je potrebno izvršiti osvježavanje krvi istih, a radi ustaljivanja i popravljivanja proizvodnih i klaoničkih svojstava.
- Cilj je povećati plodnost i udjel mišićnog tkiva u trupovima, bez posljedica na kvalitativna svojstva mesa.
- Za osvježavanje krvi koristiti pasmine svinja koje su sudjelovale u nastanku crne slavonske svinje (Large Black i Berkshire)
- Kao pasminu koja će služiti za osvježavanje krvi u nukleus stadima koristiti nerastove Large Black pasmine koji su sudjelovali u nastanku crne slavonske svinje (povratno križanje)
- Za unapređenje mesnatosti i poboljšanje konformacije trupova komercijalne prasadi i tovljenika dozvoljeno je korištenje Berkshire terminalnih nerastova

3. Seleksijski kriteriji odabiranja rasplodnih životinja

3.1. *Odabir plotkinja*

Odabir plotkinja prema eksterijeru treba biti u skladu s morfološkim obilježjima specifičnim za ovu pasminu:

- Za rasplod odabirati plotkinje osrednje visine u grebenu (60 - 65 cm);
- Glava treba biti srednje duga do duga, suha i blago ulegnutog profila;
- Uši srednje veličine, poluklopave, poluoborene prema njuški;
- Vrat srednje dužine i širine;
- Trup kratak do srednje dug;
- Grudni koš dubok i širok;
- Leđna linija ravna i osrednje širine, s blago oborenim sapima;
- Plećke blago zaobljene;
- Butovi osrednje izraženi;
- Noge kratke do srednje duge, tanke;
- Boja dlake, rila i papaka crna, bez ikakvih bijelih oznaka;
- Koža pigmentirana, tamno sive pepeljaste boje
- Plotkinje trebaju biti čvrste i snažne konstitucije
- Na trbuhu treba biti najmanje 10 funkcionalnih, dobro razvijenih i pravilno razmještenih sisa, bez pasisa, slijepih sisa oštećenih ili uvrnutih sisa;
- Uzgojno valjane krmače trebaju imati poznato podrijetlo, osnovne podatke upisane u središnjoj bazi podataka, kao i **najmanje jedno prasenje u čistoj krvi godišnje**, te registrirana sva legla;
- Za rasplod se ne smiju odabrati životinje koje imaju morfološke pogreške spolnih organa, oboljenja nogu, slabu konstituciju, te životinje koje nisu zdrave.

3.1. Odabir nerastića

- Temeljem Zakona o stočarstvu (N.N. 70/97, 36/98, 151/03 i 132/06) u prirodnom pripustu smiju se koristiti uzgojno valjani rasplodnjaci koji potječu od natprosječno valjanih roditelja te zadovoljavaju uvjetima za ocjenu vanjštine grla i reprodukcijskog stanja. Provjeru podrijetla i ocjenu vanjštine rasplodnjaka obavlja ovlaštena ustanova i/ili uzgojna organizacija, a reprodukcijsko stanje ovlaštena veterinarska služba.
- Svi rasplodnjaci koji se koriste u prirodnom pripustu moraju biti upisani u matičnu knjigu. Praćenje uzgojne i uporabne vrijednosti rasplodnjaka namijenjenih prirodnom pripustu obavlja ovlaštena ustanova.

- Hrvatska poljoprivredna agencija uredbom Vlade RH (N.N. 28/09) ovlaštena je ustanova za sudjelovanje u izradi i provedbi programa zaštite i očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja kao i za obavljanje uzgoja pojedinih vrsta i pasmina stoke u cilju provedbe uzgojnih programa i provjere rezultata uzgojno selekcijskog rada. Stoga se kao mjera kontrole uzgoja, a sukladno Zakonu o stočarstvu, u uzgoju svinja pasmine crna slavonska svinja uvodi obavezna ocjena nerastića prije uvođenja u rasplod (prije umatičenja). Svaki uzgajivač koji planira ostavljati nerastiće za daljni uzgoj mora ih prijaviti u županijski ured HPA. Prijava se vrši na obrascu „Prijava nerastića za ocjenu“ prilikom označavanja prasadi, a najkasnije do starosti od tri mjeseca
- *Za starije neraste, koji su već umatičeni kod pojedinog uzgajivača, odjel za razvoj svinjogojstva napraviti će izračun srodstva s krmačama istog uzgajivača.*
- Prijave se dostavljaju u županijski ured HPA. Navedene životinje upisuju se u bazu podataka koju vodi odjel za razvoj svinjogojstva HPA. Na početku svakog mjeseca odjel temeljem podataka o starosti, izrađuje plan ocjene i o tome obavještava uzgajivača nerastića i županijski ured HPA.
- Nerastići se ocjenjuju u starosti od 8 mjeseci. Ocjenu nerastića vrši komisija sastavljena od djelatnika Hrvatske poljoprivredne agencije (odjel za razvoj svinjogojstva, županijski ured) i predstavnika udruge uzgajivača ako je formirana.
- Ocjena se vrši temeljem fenotipskih obilježja životinje (oblik, okvir i izraženost pasminskih obilježja životinje) te temeljem podrijetla. Fenotipska obilježja boduju se bodovima od 1 do 5. Nakon provedenog ocjenjivanja izračunava se srednja vrijednost triju ocjena.
- Da bi se mogli koristiti u rasplodu nerastići moraju imati minimalnu srednju vrijednost ocjena 3,5 uz uvjet da ni jedna pojedinačna ocjena ne bude manja od 3.
- Nerasti koji ne zadovoljavaju fenotipske karakteristike pasmine ili kod kojih su izražene nasljedne mane i nerasti koji nisu propisno označeni ili se ne mogu sa sigurnošću identificirati, izlučuju se iz uzgoja.
- Rezultati ocjenjivanja upisuju se u obrazac Lista ocjene nerastića. Ako se nerastić može koristiti u rasplodu u stupac „upotreba“ upisuje se broj jedan, a ako se izlučuje iz rasploda u isti stupac upisuje se broj 2. Jedan primjer obrasca dostavlja se uzgajivaču dok drugi ostaje u evidenciji Hrvatske poljoprivredne agencije.

- Podaci o ocjeni nerastića upisuju se u središnju elektronsku bazu podataka i sastavni su dio matične knjige. Podaci o ocjeni nerastića koristit će se kod izdavanja rodovnika.
- Nerastići koje nije pregledala i licencirala komisija za ocjenu neće moći biti upisani u središnju bazu podataka. Za njih neće biti moguće izdavanje rodovnika o porijeklu, niti će biti uzgojno interesantni.
- Djelatnici odjela za razvoj svinjogojstva, nakon što nerastići navrše 7 mjeseci, dogovorit će s uzgajivačem i županijskim uredom HPA datum ocjene nerastića.

Ukoliko ženska i muška grla ne zadovoljavaju jedan od navedenih uvjeta ne ostvaruju pravu za novčanu potporu.

Cjelokupni nadzor provedbe vrši stočarska inspekcija.

Lista ocjene nerastića

Uzgojna organizacija _____

Uzgajivač _____

Oznaka grla (prigojni broj)	Oblik	Okvir	Izraženost pasminskih osobina	Zbroj	Mane	Upotreba

Uzgajivač

Ocjenu izvršili članovi komisije

1. _____

2. _____

3. _____

U.....,godine

Prijava nerastića za ocjenu

Uzgojna organizacija _____

Uzgajivač (naziv i šifra) _____

Redni broj	Oznaka grla(prigojni broj)

Uzgajivač

U.....,godine

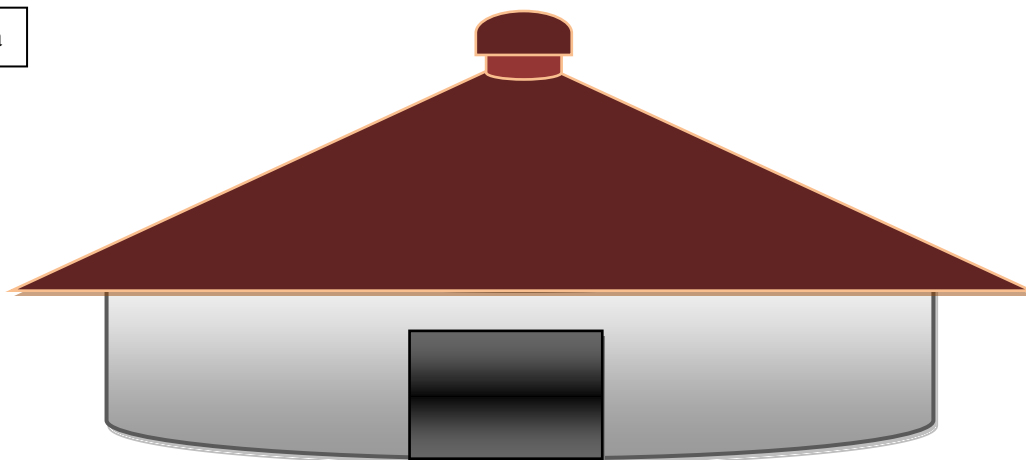
4. Uvjeti smještaja

Uvažavajući tradicionalni način uzgoja ove pasmine i novije preporuke za držanje svinja na otvorenom za crnu slavonsku pasminu, potrebno je:

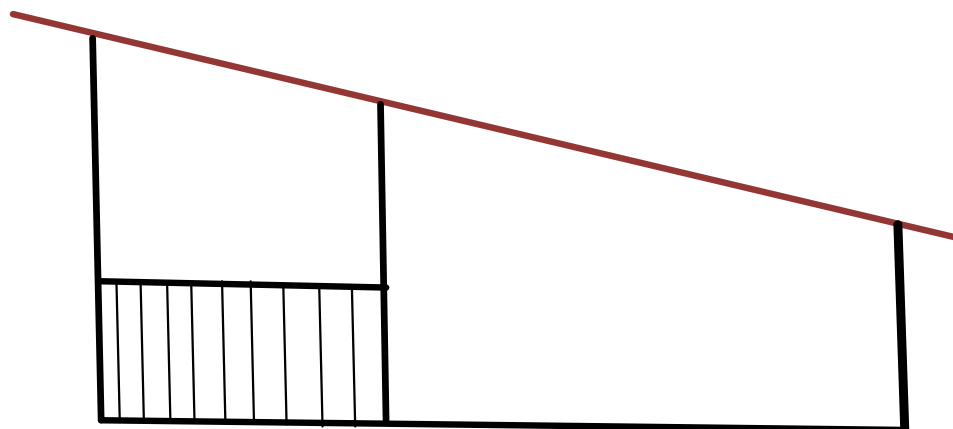
- Osigurati dovoljne površine – pašnjake i šume
- Površine na kojima se drže svinje trebaju biti ograđene prema propisanim zakonskim regulativama
- Za držanje krmača s leglom izgraditi kućice za prasenje ili prasilišta s prostorom koji je ograđen od ostalog dijela
- Izvršiti raspodjelu uzgoja prema pojedinim proizvođačima, tako da proizvođači s manjim zemljišnim površinama (1-5 ha) preuzmu držanje nukleus stada (10-20 krmača) i proizvodnju prasadi, dok će se proizvođači s većim površinama (> 5 ha) bazirati na proizvodnju tovnih svinja
- Ne preporučuje se na istim površinama držati nukleus stada i tovnjenike (čak i uz fizičku odvojenost ogradama), zbog zdravstvenih razloga
- Osigurati nadstrešnice i prostor za dohranu svinja tijekom zime, kao i za zaštitu od nepovoljnih vremenskih uvjeta
- Prasadi osigurati poseban prostor, u kojemu će biti onemogućen pristup starijim kategorijama svinja, u okviru kojeg bi se mogla vršiti prihrana u prvim tjednima života
- Razdvojiti krmače i nerastove, kako bi se mogla provoditi kontrola proizvodnosti
- Prilikom osiguravanja smještajnih uvjeta uvažiti zahtjeve za dobrobiti svinja.
- Poželjno bi bilo izgraditi pregone, kako bi se mogao vršiti odmor površina, te nagojavanje i dosijavanje pašnjaka
- Osmisliti tipski objekt krmačarnika i prasilišta – „suvara“, nadstrešnice (prilog 1.)

Prilog 1. Tipski objekti za držanje crne slavonske svinje – Objekti su osmišljeni kao dio očuvanja tradicije I prepoznatljivosti slavonskog kraja

Suvara

Nadstrešnica

Voditelj Uzgojnog programa:

Dr.sc. Vladimir Margeta, Poljoprivedni fakultet u Osijeku
